

Hva kan vi gjøre for Ole og Hanne?

En kort, praktisk veiledning i tilnærming til – og tilrettelegging for – speidere med særlige behov.

Forfatter: Bjørn Arne Øvrebø, psykolog og gruppeassistent 1. Skjold speidergruppe

Fagfellevurdering: Spesialist i barne- og ungdomspsykologi Parvin Shaafi og psykolog Berit Røyne Reiersen.

INNLEDNING

Vi ledere møter fra tid til annen speidere med særlige behov for tilrettelegging. I mange tilfeller går det bra fordi det er stor åpenhet og vilje til samarbeid på alle sider. Men ikke alltid. Noen har handicap som først oppdages etter en tid. Andre får livsvansker som langt overgår det de kan klare.

Du som er frivillig leder utgjør en betydelig samfunnsressurs ved at du bidrar til gode oppvekstvilkår for barn og unge. Ikke minst hjelper du dem med å utvikle seg til selvstendige og ansvarsbevisste voksne. Det å se barn vokse til og modnes gjennom at de lærer seg å mestre praktiske utfordringer samt refleksjon og samspill med andre, er givende og meningsfylt arbeid som på lang sikt utgjør en forskjell for den enkelte og for samfunnet. Det engasjementet og den gleden du viser har betydning – større betydning enn du kanskje selv tror i alt strevet det kan være å få ting til å fungere godt. Frivillig arbeid er givende, lærerikt og krevende fordi ledelse og organisering må fungere hvis vi skal beholde medlemmer.

Det faktum at vi har med barn og unge å gjøre stiller krav til ansvarsfølelse og kompetanse. Positive relasjoner er det sentrale, og med ditt engasjement er du en positiv rollemodell som kan ha betydelig konstruktiv innflytelse på barns utvikling. For det aller meste går det som nevnt bra, men til tider kan vi møte utfordringer med atferd som får oss til å undre oss, som setter oss på prøve og som også kan bli for store. Dilemmaene kan være vanskelige: Hvor tidlig bør vi gripe inn? Når setter vi grenser for hva vi kan håndtere, og hvordan? Hvordan skal vi legge til rette for dem som har en kronisk tilstand som kan skape utfordringer, slik som for eksempel ADHD? Disse gruppene kan ha stort utbytte av å være i spei-deren. Speideren blir en arena for sosial trening, opparbeiding av tillit til andre voksne, fysisk fostring, ferdighetstrening og mestring – og dermed økt selvtillit og trygghet på egne evner og grenser. Vårt bi-drag teller!

Speiderbevegelsen er en inkluderende bevegelse; helst skal vi ha alle med. Det kan gjøre det tungt å ta en nødvendig samtale med den det gjelder, foreldre eller foresatte – eller for den del varsle skole eller myndigheter. Likevel er det gjerne nettopp bekymringssamtalen som skal til for å starte en god utvikling for de involverte, og som kan være berikende for deg som leder og for andre. Slik kan den vanskelige samtalen være den viktige og gode samtalen for alle. Forebygging og ivaretagelse innenfor forsvarlige rammer er det sentrale for oss.

Denne veilederen er ment som en støtte til deg som leder i arbeidet med slike speidere. Her vil vi si litt om:

- Hva utfordringen(e) kan være, hvordan de kommer til uttrykk og i hvilke situasjoner
- Hvem i gruppen blir berørt av det som blir sett på/definert som en utfordring/problematferd?
- Underliggende årsaker, altså hva som kan være grunnen(e) til denne type atferd hos et barn eller nettopp dette barnet
- Når det er grunn til bekymring
- Hvem du kan kontakte, og når
- Hva vi ønsker/forventer av deg som speiderleder
- Hva ønsker/forventer du av praktisk hjelp og støtte i denne prosessen fra andre i ledergruppen i speideren?
- Hvordan vi kan nærme oss dem det gjelder
- Når vi bør si «stopp»?

Denne veilederen gir ikke på noen måte noe fasitsvar, men derimot praktiske råd og tips. Når du går inn i slike saker er det altså ikke én måte å gjøre det på, og utfallet vil alltid være usikkert. Ting vil alltid kunne ha blitt gjort annerledes eller bedre, men det er en del av læringen. Det beste må ikke bli det godes fiende!

HVA ER PROBLEMATFERD?

Problematferd innebærer hyppige brudd på normer og sosiale spilleregler i familien, på skolen og i nær-miljøet, og som direkte eller indirekte går ut over tredjeperson. Det omtales ofte som atferdsforstyrrelse eller antisosial atferd, og omfatter fiendtlighet og aggresjon mot andre og motarbeiding av voksenautoritet. Atferden påvirkes ikke nevneverdig av de sosiale konsekvensene som den utløser, og den opprettholdes gjerne gjennom problematiske transaksjoner mellom familien, jevnaldningsgruppen og kulturelle institusjoner. Tilleggsvansker som ADHD, lesevansker, rusbruk, depresjon og angst er mer regelen enn unntaket. Det er en stor overvekt av gutter, og forekomsten er høyere i bystrøk enn i distriktene. Utbredelsen er likevel lavere i Norge enn i mange andre land, og utgjør typisk ca. 3 % av 8–10-åringer, jfr. Ogden (2012). Andelen unge som har psykososiale vansker er langt større. Sosial- og helsedirektoratet (2007) anslo at vel 20 % av barn og unge har ulike former for slike vansker.

Et barn med slike utfordringer vil med andre ord vise slik atferd på flere livsarenaer. Atferden kan imidlertid synes å være knyttet til en situasjon eller et samspill mellom barnet og en bestemt person. Da kan vi ikke lenger snakke om et mønster, men episoder i en bestemt sammenheng (kontekst), der det er rammene i organisasjonen, trekk ved situasjonen eller relasjonen som er styrende for atferden. Vi mennesker forklarer ofte negativ atferd med personlige egenskaper istedenfor å se på situasjonen. Dette kaller vi den fundamentale attribusjonsfeil.

HVA KAN ATFERDEN SKYLDES?

Årsaken kan ligge flere steder jfr. Ogden, 2012:

- **Familien:**
  - o Hyppige og eskalerende foreldre–barn-konflikter
  - o Manglende tilsyn, grensesetting og engasjement i barnet
  - o Ustabile familier med skiftende struktur
  - o Antisosiale foreldre med misbruk og kriminalitet
  - o Foreldres psykiske lidelser eller vansker
  - o Foreldrekonflikter eller samlivsbrudd
  - o Uegnede oppdragelsesmetoder
  - o Avvisning mellom foreldre og barn
  - o Omsorgssvikt og/eller overgrep
- **Skolen:**
  - o Manglende mestringsmuligheter
  - o Anti-skole-holdninger
  - o Svak tilknytning til skolen
  - o Mobbing
  - o Avvisning av medelever
  - o Skolen mangler regler og struktur
  - o Skolen mangler kompetanse og tiltak
- **Nærmiljø:**
  - o Lav sosioøkonomisk status og boligstandard – fortetting
  - o Mye inn- og utflytting
  - o Antisosiale gjenger
  - o Vold og kriminalitet i lokalmiljøet
  - o Manglende tjenestetilbud
  - o Svak uformell sosial kontroll

Dette kan vi finne igjen i speideren, der enheten:

- mangler fokus for arbeidet
- sliter med dårlig intern kultur
- har fokus på avstraffelser, fremfor veiledning og læring
- mangler struktur og grenser
- har en fraværende ledelse/«la-det-skure»-ledelse
- mangler speiderfaglig kompetanse
- mangler nødvendig relasjonell kompetanse hos lederne

Noen barn/unge kan ha en underliggende tilstand som viser seg i vanskelig atferd. Dette kan for eksempel være:

- ADHD, som er forkortelse for Attention Deficit/Hyperactivity Disorder, og som kjennetegnes ved betydelig grad av konsentrasjonsvansker, impulsivitet og hyperaktivitet.
- Autisme, som er en utviklingsforstyrrelse der de første symptomene vanligvis kommer i løpet av barnets tre første leveår. Den store variasjonen i symptombildet gjør at man snakker om et spekter av forstyrrelser. Autismespekterforstyrrelser er en type utviklingsforstyrrelser som omfatter vansker med gjensidig sosialt samspill, kommunikasjon og repeterende atferd. Symptomene ved autismespekterforstyrrelse varierer fra person til person. Noen har alvorlig psykisk utviklingshemning og svært lite språk, mens andre har gode intellektuelle evner og normalt språk. Vansker med å forstå andre mennesker og delta i gjensidig sosialt samspill med andre er de mest framtrepende trekkene blant dem som har normale intellektuelle evner.

Listen er ikke på noen måte uttømmende, slik denne lille vignetten som er basert på en virkelig hendelse viser:

En grei og storvokst speider som nettopp hadde begynt i troppen var ikke å finne på en utendørs kveldslek på en troppstur. Troppsleder gikk for å lete etter gutten i hytta de bodde i, og fant ham sittende stille gråtende på rommet der han og patruljen sov. Troppslederen ble sittende og snakke med speideren i nærmere to timer. Troppslederen gjorde det han kunne for å trøste, og nærmet seg gutten forsiktig gjennom samtalen. Det kom frem at han ble ertet og plaget av de andre guttene i patruljen fordi han lespet «og andre ting». Han orket ikke være med de andre i lek på grunn av det. Troppslederen fornemmet at det kunne være mer til historien, og spurte om han kunne få ta kontakt med foreldrene om dette; han syntes det gutten var utsatt for, var alvorlig. Foreldrene viste seg imøtekommande, og fortalte da at gutten hadde en mild grad av cerebral parese som gjorde at han var litt treg i bevegelsene og kunne stamme litt. Han hadde dessuten visse lærevansker. Alt dette fikk han hjelp til gjennom skolen og andre. De hadde ikke trodd at dette skulle bli et problem i speideren. Med utgangspunkt i den informasjonen som troppslederen ga, ville foreldrene se nærmere på hva de kunne gjøre annerledes. Etter litt diskusjon og avtale med foreldrene og gutten selv, ble andre ledere i gruppen og patruljen hans informert om guttens vansker mens gutten selv var til stede og kunne fortelle. Stemningen snudde fra irritasjon til medfølelse. Foreldrene gjorde justeringer i sitt opplegg sammen med skolen. Gutten fortsatte i speideren, og ble senere patruljefører.

HVA VET VI VIRKER I FOREBYGGEDE TILTAK, JFR. OGDEN, 2012?

Kunnskap er et viktig stikkord, ellers kan ubevisste holdninger, myter, tradisjoner osv. bli det styrende – til skade for alle de involverte.

- Foreldrekompetanse: sensitivitet, stimulering, oppmerksomhet, omsorg og tilsyn, oppdragsferdigheter og god kommunikasjon med skole og speidergruppe.
- Barn og unges kompetanse: speiderfaglig og sosial kompetanse som styrker selvregulering av oppmerksomhet, følelser og atferd. Mestringsferdigheter.
- Lederkompetanse: lærings- og undervisningsledelse som bygger på positive relasjoner og støttes av gode aktiviteter, rimelige regler og god kunnskap om speiderne.
- Prososiale jevnaldningsmiljøer som formidler uformell sosial kontroll, tilbyr vennskap og positive rollemodeller.

Samtidig vet vi at tilrettelegging som virker for én speider, ikke nødvendigvis virker for en annen speider. Tiltakene må med andre ord skreddersys. Jo tidligere vi kommer inn med gode tiltak, desto bedre vil vi være i stand til å forebygge en skjevutvikling. Men skikkelig tilrettelegging krever at man forstår hva som ligger bak atferden. Er det ADHD som ligger bak at en speider er urolig og amper, kreves andre tiltak enn i det tilfellet det er en speider som er i opposisjon til deg som speiderleder og andre autoriteter.

Som speiderledere skal vi imidlertid ikke diagnostisere og behandle, det er fagfolks oppgave. Det vi kan gjøre er å tilby oss som det vi er, nemlig frivillige speiderledere, og søke et samarbeid med foreldrene. Som regel går det bra: foreldre setter som oftest stor pris på å få en henvendelse med en konkret bekymring fra noen som tar sitt ansvar alvorlig. Det kan utløse flere ting. Du kan få informasjon som kan være nyttig, og som kan forklare atferden. De på sin side kan være glade for å ha satt ord på noe som de har fornemmet, eller som de ikke har vært klar over. Dersom foreldrene har vært oppmerksomme utfordringen, kan de sette pris på at du som speiderleder tar initiativ til åpenhet og viser dem at det å ha en slik utfordring ikke utelukker å være med i speideren. Ved å samarbeide kan dere finne ut hvordan dere kan ivareta barnets behov i de settingene som blir utfordrende for barnet. Slik kan dere også redusere ringvirkninger av en type uønsket atferd hos et barn i gruppen. Åpenhet løser det meste. Tillit er det sentrale.

NÅR ER DET GRUNN TIL BEKYMNING?

I all korthet er det grunn til bekymring der speideren over tid viser en atferd som går ut over andre og seg selv på en måte som skaper reaksjoner. Dette kan vise seg ved at speideren har negativ atferd som viser seg på en eller flere av disse måtene, jfr. Drugli (2008):

- Er urimelig irritabel og oppfarende; lysesinne
- Kaster gjenstander, for eksempel vedkubber, steiner, økser eller liknende i sinneanfall.
- Sparker eller slår
- Tisser på seg
- Ødelegger aktiviteter gjennom å ta kontroll
- Nekter å følge rutiner, som å spise til faste måltider
- Stikker av fra aktiviteter eller fra turfølget
- Tar kontakt med andre på en uhensiktmessig måte
- Viser ofte usikkerhet. Gir ofte inntrykk av ikke å være helt til stede, som om han/hun er i sin egen verden.

Andre kan, som vi har sett, trekke seg tilbake, gjemme seg i teltet eller på rommet når andre er ute på aktiviteter. Det er kanskje det vanligste ved for eksempel livskriser.

En gutt som har vært i speideren i et års tid hadde lenge bekymret ledere med sine sinneanfall og ganske klønete og ødeleggende atferd under aktiviteter. Han opptrådte gjennomgående impulsivt og bekymringsfullt uvørent. Han ble etter hvert utsatt for erting fra de andre, og kunne da reagere med voldsomt sinne, selv for bagateller, for eksempel alminnelige kommentarer. Situasjonen ble stadig mer bekymringsfull, og det ble spekulert på om dette kunne være en ADHD-problematikk. På et troppsmøte der de drev instruksjon i bruk av øks, ble gutten provosert av en speider som kom med et helt alminnelig spørsmål. Gutten eksploderte i vilt sinne, og kastet øksen etter speideren som stilte spørsmålet. Troppsleder tok umiddelbart speideren ut av situasjonen, og kontaktet så foreldrene. Han spurte direkte om dette kunne være ADHD. Foreldrene som begge hadde solid bakgrunn fra pedagogisk virksomhet, benektet alt. Dermed ble samarbeidet avsluttet. Troppslederen ga seg ikke med det, men tok kontakt med skolen «for å ha et sted å begynne» og ble der møtt på en god måte. Gutten sluttet like etter i speidergruppen uten at det var tilsiktet fra troppsledelsens side.

Vær også oppmerksomme på dem som har et overdrevent positivt avvik:

- Er uvanlig oppmerksomme på og følsomme for andre som sliter, og som tar ansvar for dem langt utover det normale.
- I utstrakt grad kompenserer for andres svikt ved f.eks. å handle mat, hjelpe for å få ting til å fungere.
- Virker mutte, slitne og deprimerede

Dette kan være speidere som har tatt på seg en voksenrolle i familien som følge av rusproblemer, psykiske vansker eller alvorlig sykdom hos foreldrene. Mange slike blir aldri oppdaget fordi de tilsynelatende mestrer godt, og signalene forblir dermed tilslørt. Mange kan ende opp som utslitte og deprimerede voksne fordi de brukte all sin energi på å holde familien sammen i barndommen sin, jfr. Drugli, 2008.

For disse kan speideren være et viktig sted å bli sett og til å være seg selv. Slike barn har gjerne behov for en som lytter til deres erfaringer og opplevelser, og til å reflektere over egne ressurser og behov, slik at de bedre kan se sine egne muligheter og påvirke sin egen livssituasjon. Da skal du være et medmenneske. Leirbålet og den stille samtalen kan i seg selv være god terapi, selv om det ikke er vanskelige temaer som kommer opp. Det er en stor tillitserklæring når slike åpner seg og tillater seg å være opptatt av sine egne ting og tanker fremfor alltid å være i aktivitet og tenke på andre.

Alle har vi vært barn, og alle har vi trengt bekreftelse fra voksenpersoner. Det at du ER der kan i seg selv være en trygghet, og dermed i seg selv en god og viktig intervensjon. Da er speideren et fristed der de kan få den nødvendige fred og opplading. Vårt råd er å respektere det; ikke vær pågående i slike situasjoner, men la kontakten utvikle seg naturlig på speiderens initiativ. Gi beskjed hvis du synes dette blir for intenst, og spør om de kan tenke seg å søke hjelp hos de som bedre kan hjelpe med det speideren sliter med.

Husk diskresjon i slike tilfeller. Du kan ha fått vite ting som er svært sensitivt fra speiderens ståsted. Lurer du på om du skal gå videre med det du har fått vite, spør speideren om du kan få lov til å ta dette opp med den eller de bestemte personene det gjelder, slik at speideren kan få hjelp. Ikke sjelden er speideren takknemlige for det. Barn og unge som viser et slikt initiativ demonstrerer selvinnsikt og evne til å sette ord på egne følelser på en god måte. Det at de i det hele tatt er med i speideren viser også ressurser, men selv de sterkeste kan ha behov for hjelp.

En 14 år gammel speiderjente hadde over tid endret seg fra å være livlig, engasjert og leken, til gradvis å virke mutt, trett, tilbaketrukket, ustelt og til dels skitten i klærne. Samtidig virket hun glad for å være med på turene, men var unnvikende når troppsleder spurte om det gikk bra med henne. En dag kom en speidermor som kjente familien bort til troppsleder og fortalte at jentas mor over lang tid hadde vært alvorlig kreftsyk, det hadde ved flere anledninger «vært nære på».

Belastningen på jentas far var slik at jenta i praksis hadde fått ansvaret for omsorgen for to mindre søsken og for «å få dagen til å gå rundt» hjemme. De hadde annen familie i nærmeste omkrets som hjalp til litt nå. Naboer og venner var oppmerksomme på situasjonen, og tro til for familien. Besteforeldrene som bodde et annet sted i landet, hjalp nå også til, men de var gamle, og det var begrenset hvor mye de kunne gjøre. Speidergruppen kunne ikke gjøre så mye, mente hun. Senere ringte bestemoren til troppsleder og forklarte situasjonen: Moren var nettopp død etter et langt og vanskelig sykdomsforløp. Både familien og jenta selv var veldig glade for det arbeidet lederne i troppen gjorde. Bestemoren understreket at speideren var et viktig fristed for jenta. Barnevernet var koblet inn, og det ble vurdert å midlertidig omplassere barna hos øvrig familie på grunn av fars situasjon. Etter avtale ble det ikke satt inn noen spesielle tiltak i speideren overfor jenta, det beste de kunne gjøre for henne var å være det de allerede var: en god speidertropp. Bestemoren beklaget at de ikke hadde tatt kontakt før, men det hadde tatt tid før de fullt ut hadde forstått alvoret i situasjonen, og hadde reagert.

Barn som blir utsatt for omsorgssvikt er en sammensatt gruppe, og som en generell regel har de en utrygg tilknytning til sine nærmeste. Som en konsekvens av dette kan de ha problemer med å etablere tillit til andre, de kan for eksempel bli svært avhengige av voksne, eller vise en forsvarspreget uavhengighet. De kan være deprimerte, engstelige og/eller aggressive, svært aktive eller svært passive, og kan bruke benekting som forsvar mot de traumene de har vært utsatt for. Selvbildet og selvfølelsen er ofte dårlig, og ofte er de svært lojale mot foreldrene sine. Noen kan bli utagerende bråkmake, noen blir sky og engstelige, eller de kan bli klovner og spilloppmakere.

Som speiderledere har vi ingen varslingsplikt til barnevernet i saker hvor vi mistenker alvorlig omsorgssvikt. Det har derimot skolen, jfr. Drugli, 2008. Skolen er pålagt å varsle barnevernet når:

- Det er grunn til å tro at barnet lider av en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og at foreldrene ikke sørger for at det får behandling
- Det er grunn til å tro at foreldrene til barn som er funksjonshemmede eller spesielt hjelpetrengende ikke sørger for at barnet får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring
- Det er alvorlige mangler ved den omsorgen barnet får, eller alvorlige mangler når det gjelder kontakt og trygghet som det trenger ut fra sin alder og utvikling
- Barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet
- Det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet.

For vår egen del kan vi ta kontakt med det lokale barnevernet for å drøfte saken anonymt.

HVA GJØR DU NÅR DU ER BEKYMRET?

I slike saker skal du ikke stå alene! Søk råd og støtte fra andre ledere. Samtidig er det viktig å være så konkret og spesifikk som mulig når du beskriver hva det er som gjør deg bekymret, jfr. Drugli 2008:

- Hva slags konkrete observasjoner har du selv gjort? Når?
- Hvor ofte har du observert atferden, og over hvor lang tid?
- I hvilke situasjoner har du observert atferden?
- Hvem er speideren sammen med når dette skjer?
- Hva blir effekten av den atferden som du er bekymret for?
- Hvordan opphører atferden?
- Har andre ledere sett det samme?
- Hva har skjedd når dere har forsøkt å korrigere atferden?

Altfor ofte er slike bekymringsmeldinger diffuse: «Han er ofte så sint», «Hun er umulig å forholde seg til», «Ganske håpløs han der, tar aldri beskjed». Slike tilbakemeldinger er det ikke mulig å bygge videre på. For det første: de er subjektive og kan faktisk fortelle at det er den som kommer med utsagnet som er problemet. Dernest: de blir gjerne følelsesladet og kan innebære den første kimen til konflikt og utstøting. Samtidig kan det innebære at dette er noe som har blitt problemfylt, og som dermed har pågått altfor lenge. Til sist: har dette blitt tatt opp med den speideren det gjelder, og på en måte som er tilpas-set ham/henne? Relasjonen din til den dette gjelder er det primære og må ivaretas først, hvis du skal lykkes med å bygge en tillitsfull relasjon mellom dere.

DIN ROLLE SOM SPEIDERLEDER

Du har gått inn i dette arbeidet fordi du vil være leder for speidere. Det er også det du skal være, ikke behandler eller oppdrager. Men det at du er en god speiderleder kan i seg selv være god behandling, og speideren kan være nettopp det riktige for noen som av en eller annen grunn sliter.

Ditt ansvar er å drive speiderarbeidet i enheten din innenfor forsvarlige rammer. Hva som er forsvarlige rammer vil avhenge av hvilket fokus dere har, og nivået dere driver på. Noen speidergrupper har en markert sosial profil, og har over tid bygget opp en kompetanse til å håndtere f.eks. speidere med ulike handicap. Andre har en klar friluftslivsprofil som stiller store fysiske og psykiske krav. Hvis dere er i en situasjon som dere blir usikre på om dere kan håndtere, må dere ta kontakt med dem dere tror kan hjelpe.

HVEM KAN HJELPE?

Hvis det ikke nytter å nå frem til speideren eller speiderne, er det naturlig å kontakte foreldrene. Vår og andres erfaring er, som vi har nevnt tidligere, at det blir godt mottatt: foreldrene kan selv ha kjent på en usikkerhet, eller den informasjonen du gir kan være en viktig brikke i et puslespill som de prøver å få mening i. Skal din tilbakemelding kunne være til hjelp, må den være så konkret og presis som mulig, jf. listen foran, slik at foreldrene kan gå videre med dette til for eksempel behandler eller skole. Foreldrene kan på sin side ha mye informasjon som kan forklare det du står i. Vanligvis har vi sett at en slik kontakt har vært starten på en dialog som har vært til det beste for alle. På den andre siden vil vi anbefale at du overfor foreldrene er tydelig på at du kan ta feil, tross alt er det også noe med øynene som ser! Vi skal heller ikke uroe foreldrene unødvendig, og da må vi være ganske sikre på at vi har en reell bekymring.

Blir du avvist, eller møtt på en annen negativ måte, stiller det seg annerledes. Da kan det være at familien har problemer som du ikke kan eller skal ta ansvar for. Det kan være at foreldrene ikke har kommet så langt i prosessen med å se på atferden til barnet som et problem, slik andre, utenforstående gjør. Vårt råd er at du i så fall rådfører deg med andre ledere, spesielt i det tilfellet hvor du er bekymret

for alvorlig omsorgssvikt. Hensynet til liv og helse går foran alt, og da kan du ta kontakt med dem som kan hjelpe: skole, annen familie, barnevernet. Man kan drøfte saken som et anonymisert kasus med barnevernet (BUF-etat) for å få avkreftet/bekreftet årsaken(e) til uro, og få råd om hvordan man best kan gå frem. Har du konkrete grunner til bekymring, er det legitimt å ta kontakt.

NÅR MÅ VI SI STOPP?

Dessverre er det slik at ikke alle passer inn i speideren. Vår anbefaling er at man sier stopp etter å ha rådført seg med andre ledere, foreldre etc. der det er helt klart at det ikke kan fortsette fordi:

- belastningen på ledere og speidere rundt blir så tung at det går ut over hele enhetens trivsel og fremdrift – speidere og ledere slutter.
- dere er urolige for sikkerheten etter konkrete hendelser.
- dere er usikre på egen kompetanse til å håndtere atferden og konsekvensene av den.
- dere ser at speideren og de foresatte ikke har selvinnsikt og/eller er urimelig krevende, og at forholdet til speideren og de foresatte blir anstrengt og eskalerer mot konflikt.
- dere ikke får nødvendig støtte for speideren, som støttekontakt eller liknende, som kan følge vedkommende på aktiviteter og gripe inn ovenfor speideren når det er påkrevet.

Ha barnets/den unges beste i tankene! Ikke vær redd for å gjøre feil. Det verste vi kan gjøre, er å ikke gjøre noe!

Lykke til!

SLUTTORD

Dette er den første veilederen i sitt slag for Norges speiderforbund, og slik sett et utviklingsprosjekt. Vi er derfor takknemlig for innspill fra alle hold på:

- Hva var nyttig?
- Hva kan vi gå dypere på?
- Hva kan vi gjøre annerledes?

Send gjerne noen ord til forfatteren på boevr@online.no.

AKTUELL LITTERATUR

Drugli, May Britt (2008): «Barn som vekker bekymring», Cappelen Akademisk forlag, ISBN 978-82-02-28722-1

Drugli, May Britt & Onsøien, Ragnhild (2013): «Vanskelige foreldresamtaler – gode dialoger». Cappelen Akademisk forlag, ISBN 978-82-02-29310-9

Ogden, Terje (2012): «Tar vi godt nok vare på barna?». Karl Evang-seminaret 18.10.2012; Statens Helsetilsyn, Høgskolen i Oslo og Akershus. Se presentasjonen på Internett.

Utgitt av Norges speiderforbund, første utgave 2015

Besøksadresse:

St. Olavs gate 25, 0166 Oslo

Postadresse:

Postboks 6910 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 22 99 22 30

E-post: nsf@speiding.no

www.speiding.no

Illustrasjonsfoto: Alexander Vestrum, Christian Buhl Sørensen og Dio Alsén